

Дещо про колекцію традиційних народних рушників у Музеї в Стемфорді, КТ

У нашому Музеї маємо велику та цінну колекцію традиційних народних рушників з різних регіонів України, які за віком датуються з раннього 19-го століття по сьогоднішні дні. Усі вони прикрашені витканною чи вишитою орнаментикою. У

сьогоднішній статті буду говорити про рушники, які були призначені для ікон.

Рушники в українській традиції виконували обрядову і декоративну функції. Їхнє традиційне застосування походить із давніх, дохристиянських часів коли вони вважались необхідним елементом у всіх аспектах людського життя. Рушник, згідно з віруванням, освячує й оберігає місцевість і має силу охороняти людей у важливі періоди життя. Не дивно тоді, коли українське прислів'я каже: "Хата в селі без рушника – не хата".

Традиційний рушник – це довга вузька біла льняна тканина з вишитим або витканим орнаментом. Поодинокі елементи орнаменту – це символічні зображення мотивів сонця, дерева життя, безконечників тощо. Через те, що первісна людина вважала винахід ткацтва Божим даром, полотна, виготовлені за особливо сприятливих умов та, дотримуючись певних ритуалів – наповнювались охоронними силами.

Поодинокі рушники мають особливе призначення. Наприклад, кілкові рушники вішали при входних дверях на гачок. Народ вірив, що це охоронить дім від всякого зла. Особливі рушники уживались в обрядових цілях – під час народжень, весілля, похоронів. Почесних гостей завжди вітали хлібом і сіллю на вишиваному рушнику.

Але найкращі та найбільш досконалі рушники готувались для ікон. У традиційній

українській хаті один кут стіни головної кімнати був прикрашений розвішаними іконами. Ці ікони за звичай огортали, орамлювали рушниками. Іноді кожна ікона була прикрашена окремим рушником, але в багатьох випадках ікони прикрашали одним довгим рушником. Так робили тому, що народ вірив, що святі могли заздрити між собою, у кого кращий рушник, а так, покриваючи одним рушником, усі були однаково прикрашені. Ікони без рушників уважались

голими та бідними.

Ікони по хатах – це звичайно зображення Ісуса, Матері Божої, Святої Трійці і багато ікон улюблених святих: Св. Миколая, Св. Юра, Св. Варвари, св. Параскевії і багатьох інших. Простолюддя уважало, що вони надто скромні, надто прості, щоб

прямо звертатися до Бога за ласками. Вони для своїх просьб уживали посередників – повище згаданих святих.

Святий Миколай Чудотворець був найбільш улюбленим і найбільш почитаним святым. Народ вірив, що він допомагає хворим, вдовам, сиротам і потопаючим. Рятуює людей від пожеж. Допомагає усім у нещастю.

Народ теж поважав та почитав св. Юрія, бо вірив, що він допомагає в сільському господарстві.

Св. Варвару і св. Параскевію найбільш почитали жінки. Св. Варвара уважалась охоронницею жіночої праці – шиття, вишиття, ткання. Св. Параскевія допомагала жінкам у домашньому господарстві та

особливо піклувалась весіллями. Вона теж допомагала видужанню від всіх хвороб.

Щоб проілюструвати вище сказане, я вибрала 3 довгі рушники "божникові", які уживались для обрамлення усіх ікон нараз. Рівнож вибрала один рушник з колекції з вибагливою орнаментикою, який уживали для однієї ікони.

У додатку включаю ікони Св. Миколая, Св. Параскевії та св. Юра, які знаходяться у нашій колекції.

Традиційне використання рушників, як в Україні, так і в діаспорі продовжується. З часом орнаментика рушників змінилася, але традиційне застосування збереглося, бо підсвідома, невимовна віра в його захисні сили існує досі.

Любов Волинець